

DUGA

BROJ 1008 28. MART 1965. BEOGRAD
GODINA XXI • 100 DINARA

SANDA LANGERHOLC

SPIKER TV „EKLAN NA EKLANU“
USKORO NA ZAGREBAČKOJ SCENI
KAO „SLATKA IRMA“

Ima mnogo razloga da se kaže da je pesnička biografija Ace Šopova čvrsto povezana sa prvim trenucima savremene makedonske književnosti. Šopov se javio u literaturi u vreme kada je počela da se stvara pisana makedonska književnost i kada su Makedonci dobijali literaturu na svome maternjem jeziku. Ovaj nežni liričar prešao je put koji su prešli i mnogi pesnici njegove generacije; od podražavanja makedonskoj narodnoj poeziji, koja je bila za njih jedina vrsta pesničkog iskustva na maternjem jeziku do pronalazjenja novih formi i oblika koje su usavršavale, razvijale i bogatile makedonski pesnički jezik isto onako kao što su se one same bogatile novim idejnim i misaonim sadržajem. Danas je Aco Šopov jedan od najistaknutijih pesnika jugoslovenske srednje generacije i pesnik za koga mnogi u Makedoniji kažu da je otišao najdalje u usavršavanju pesničke forme.

ACO ŠOPOV

Pesnik za koga je vezana evolucija makedonskog poetskog izraza

● Vi ste jedan od pionira savremene makedonske poezije. Bilo bi interesantno da od Vas čujemo nešto o danima kada je nastajala savremena makedonska književnost?

— Ja sam se za poeziju interesovao još kao gimnazista. Pored školskih pisaca, čitao sam i savremene hrvatske i srpske pesnike: Krležu, Ujevića, Disa, Desanku Maksimović. Sećam se kako nas je sve uzбудila jedna knjiga koja nam je stigla iz Zagreba. U ono vreme makedonski jezik nije bio priznat. Smatrao se, zvanično, za jedan, neknjiževni, dijalekat srpskohrvatskog jezika. Kada su do nas došli »Beli Mugri« Koče Racina, to je za sve nas u Štipu bio veliki doživljaj. Knjiga je išla od ruke do ruke. Čitali smo je

PREDSTAVLJAMO VAM SAVREMENE JUGOSLOVENSKE PISCE

na skojevskim izletima; onda je SKOJ koristio razne praznike da organizuje izlete na kojima se i politički radilo. Druga iskustva sa makedonskim jezikom davala mi je makedonska narodna poezija. Prve pesme objavljene u štipskim zidnim novinama bile su na srpskohrvatskom jeziku. Na mene je najviše uticao i bodrio me da pišem Vančo Prke, organizator ustanka u našem, štipskom, kraju. I sam je bio darovit pesnik. Pa ipak, rat je bio za mene najjači doživljaj i tada sam počeo da pišem na makedonskom jeziku. Moja prva pesma na makedonskom jeziku ostala mi je i danas u sećanju; odnosno više doživljaj koji me je inspirisao da je napišem nego sama pesma.

● Koji je to bio doživljaj?

— Kada su Bugari došli u Štip oni su sve zarobljenike zatvorili u štale. Ti zatvoreni i poniženi ljudi strahovito su me potresli. Tako je nastala pesma »Hanovi« koja govori o tom doživljaju. Ona je za mene značajna iz više razloga. I kao moja prva pesma i kao jedan od najpotresnijih doživljaja koje sam poneo iz rata.

● U Vašim ratnim pesmama srećemo jedno intenzivno patriotsko osećanje i jedan intiman ton. Ponegde taj lični ton čak i prevladuje. Kako ste došli do toga spoja?

— Od prvih pesama pa do danas ja sam bio i ostao liričar u tradicionalnom smislu te reči. Rat je bio veliko iskušenje i normalno je da sam ja u to vreme povremeno pisao po neku pesmu. Nešto od toga bila je stvar trenutka, a negde sam i davao pesme do kojih i danas držim. Naročito su mi drage dve pesme »Ljubav« i »Oči«. Obe su posvećene jednoj ženi koja je poginula kao partizanka. To spada u intimnu liriku u onoj istoj meri u kojoj spada i u ratnu liriku. Uopšte želeo sam uvek da doživljaj koji dolazi spolja prelomim kroz sebe i da mu dam jednu subjektivnu, ličnu projekciju. To sam radio za vreme rata, to sam radio i posle rata kada smo svi mi u jednom revolucionarnom raspoloženju i stvaralačkom oduševljenju često stihom, koji nije bio baš dobar, i pesmom, koja je više bila parola, plaćali danak svome vremenu. Jer, tu treba odvojiti dve stvari. Pored toga što je to bila potreba dana da se pišu posle rata pesme o omladinskoj pruzi, izgradnji, preobražaju zemlje, sve nas pesnike sve to što se događalo u našoj zemlji iskreno je oduševljavalo. Tako je bilo i sa knjigom koju smo Slavko Janevski i ja zajedno izdali i koja je u celini bila posvećena omladinskim brigadama koje grade prugu Šamac—Sarajevo.

● Da li knjiga »Na Gramos« tematski predstavlja nastavak Vaše ratne lirike?

— Naravno da predstavlja. I u toj knjizi vezanoj za borbu Jegejske Makedonije bilo je mnogo onoga što

nastane u trenutku i nestane za trenutak. Ali sam i tu živo osećao solidarnost sa svojim sunarodnicima i mislim da nekih pesama iz te zbirke, iako je ona ostala daleko za mnom, nemam razloga da se stidim. Naročito mislim na dužu pesmu, gotovo poemu, »Na Gramos« po kojoj je i čitava zbirka dobila svoje ime. Ima u toj pesmi delova u kojima i sad ne bih želeo ništa da menjam.

● Od narodne poezije do dvanaesterca i aleksandrinca Vi ste prešli prilično dug put. Da li biste mogli da nam u nekoliko reči prikažete svoju pesničku evoluciju?

— Kao kod svih naših pesnika koji su počeli, kako se to narodski kaže, »ispočetka« i ja sam prešao jedan određen put i evolucija moje poetske forme je više nego očigledna. Obratio sam se narodnoj poeziji jer je ona bila prvi i jedini obrazac kome sam se mogao obratiti. Ali, oslobađanje od tog uticaja došlo je vrlo brzo. Moj stih je primao sve savremeniju i moderniju fakturu da bih svojom poslednjom knjigom »Ne bid nina« došao do ovih formi koje sada karakterišu moju poeziju. Težim izvesnom formalnom savršenstvu i želim da to formalno savršenstvo ima i unutrašnje sadržinsko opravdanje.

● Kako je išlo sa sadržinskim promenama?

— Sve ono što je neposredno potaklo, na neki način uzbudilo ili dirnulo, i da sam to doživeo na svoj način, postojalo je predmet moje poezije. Drugim rečima, u poeziji sam govorio u prvom licu i onda kada sam govorio o drugima. Pokušavao sam uvek da sve to uobličim u jednu subjektivnu sliku sveta. Sva ta traženja i nastojanja bila su u neku ruku kušanje moći moje poetske reči. Interesovalo me je u kojoj je meri moja reč u stanju da izrazim nešto više o mom životu, o mom pesničkom iskustvu. Kako me je šta zaoкупljalo tako sam pokušavao da to u poeziji sebi i drugima, objasnim, za sebe i za druge rešim. U »Ne bid nini« nastojao sam da razrešim problem otuđenja. Otuđenja ne apstraktnog, otuđenja ne kao određene psihološke kategorije, nego otuđenja koje bi bilo povezano sa ovim tlom i sa ovim krajem. Istovremeno tom svom raspoloženju nisam hteo, a ni mogao, da dajem neki regionalni karakter. U isto vreme jednoj svojoj preokupaciji ostao sam do danas veran. Želim uvek da dam izraza svome patriotizmu i da naglasim svoju čvrstu vezanost za ovo naše tle.

● Vaša poezija odgovarala je vrlo često zahtevima dana. Smatrate li sebe angažovanim piscem?

— Za mene lično, prema mom dubokom uverenju i iskustvu, najdublje i najpotpunije angažovanje može biti samo onda ako to angažovanje proističe iz same umetničke suštine i vrednosti poetske reči. Snagom svoje umetničke reči i svoje

umetničke vrednosti, pesnik se najbolje angažuje u svom vremenu. Ako sve to ne postoji, onda ne može biti reči o angažovanju pisca kao pisca. Za mene je svejedno da li će pisac uspeti da angažuje i uzbudi jednog čoveka dok on čita njegovu pesmu sam, u svojoj sobi za stolom, ili će pesnikove reči na nekom mitingu poezije uzbuditi stotine i stotine ljudi. Ako je delo zaista umetničke vrednosti, ono u datom momentu može, u izvesnom smislu, da utiče na dnevne događaje. Ali ono može da utiče samo umetničkim sredstvima i nikakvim drugim. Jednom reči, najangažovanija je samo prava umetnost. To je ono što ja mislim o angažovanju i to je ono kako ja shvatam mesto, ulogu i zadatak pisca.

● U našim prilično burnim polemikama bilo je pisaca koji su smatrali za potrebno da objašnjavaju svoje delo i pisaca koje to nisu činili. Kakav je Vaš stav prema tome?

— Pre svega mislim da postoje pisci koji su u stanju da brane, objašnjavaju i dokazuju svoje delo i po stoje pisci koji nisu u stanju to da čine. Kada je pre nekoliko godina postojala kod nas borba realista i modernista, pisac je bio stavljen u situaciju da brani sebe i svoje delo. Neki su bili kadri da ga brane, neki nisu. Mislim da je sposobnost da se brani svoje delo posebna vrsta dara. Ali isto tako, ako je delo vredno ono će doći kad-tad do svoje pune afirmacije. Ja ne volim da pominjem imena, ali naša literarna iskustva daju primere i u jednom i u drugom pravcu. Mnogi koji su bili ne samo napadani, nego i ignorisani, danas su priznati. Mada sami, sem što su napisali značajna dela, nisu učinili ništa za svoju afirmaciju. Sve zavisi od pisca, od trenutka, od njegove psihologije i temperamenta.

Razgovor vodio:
Predrag PROTIĆ